

อุปักษ์ณในอินเทอร์เน็ตศึกษา¹

การเลือกและการลิม วัตถุศึกษาและวิธีศึกษา ในการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต ข้อเสนอเพื่อการเคลื่อนไหวทางสังคม
อาทิตย สุริยวงศ์กุล

รายงานชิ้นนี้ เสนอการพิจารณาอุปักษ์ณเชิงมโนทัศน์ (conceptual metaphor) ต่าง ๆ ที่ใช้กับอินเทอร์เน็ต เพื่อให้เห็นว่า “อินเทอร์เน็ต” ที่อาจดูเหมือนเป็นวัตถุชิ้นเดียวชนิดเดียวนั้น สามารถเป็นวัตถุศึกษาที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม แวดวง (habitus) หรือขอบเขตความรู้ (domain) ได้อย่างไร รวมถึงอุปักษ์ณแต่ละแบบซึ่งกำหนดวัตถุศึกษานั้น ได้ซ่อนหรือปกปิดประเด็นอะไรไปบ้างเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา และทำไมจึงเป็นเรื่องจำเป็น ที่เราจะต้องตระหนักถึงข้อจำกัดของอุปักษ์ณที่ใช้เข้าใจหรือสร้างวัตถุศึกษาหนึ่ง ๆ ขึ้นมา². รายงานชิ้นนี้เสนอว่า เช่นเดียวกับอุปักษ์ณอื่น ๆ อุปักษ์ณเชิงมโนทัศน์ที่เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตนั้น ได้สร้างกรอบความเข้าใจต่อประเด็นอินเทอร์เน็ต และลักษณะทางการเมืองในการกำหนดความเข้าใจนี้ ได้ส่งผลต่อนโยบายเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต.

พลังของอุปักษ์ณ

ในบทนำของหนังสือ *Remix* ลอว์เรนซ์ เลซิก นักวิชาการนิเทศศาสตร์ชาวสหรัฐ ได้พูดถึงข้อควรระวังของการใช้อุปักษ์ณ สงคราม กับความขัดแย้งทางการเมืองและทางสังคม. แม้เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ทั้งหมดจะเกี่ยวกับระบบลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา แต่ข้อสังเกตถึงการยอมรับอุปักษ์ณบางอย่าง ซึ่งนำไปสู่การวางนโยบายสาธารณะ รวมถึงคำตัดสินของศาลฎีกา ก็น่าสนใจอย่างมาก. เขาเริ่มต้นด้วยเรื่องเล่าเกี่ยวกับทัศนคติต่อ “สงคราม” ซึ่งมีความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรมอเมริกันและวัฒนธรรมเยอรมัน. ในขณะที่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับสงครามมีความหมายแง่ลบสำหรับคนเยอรมัน ซึ่งก็เป็นที่เข้าใจได้จากประสบการณ์เลวร้ายของพวกเขาในประวัติศาสตร์, สงครามนั้นไม่จำเป็นต้องมีความหมายแง่ลบเสมอไปสำหรับคนอเมริกัน. เลซิกอธิบายว่าไม่ใช่ว่าคนอเมริกันนั้นชอบสงคราม แต่เนื่องจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของพวกเขา สงครามไม่ได้นำมาเฉพาะความสูญเสีย ในบางครั้งพวกเขาก็ยอมเสียสละบางอย่างไปกับสงคราม เพื่อจำกัดสิ่งที่เลวร้ายยิ่งกว่านั้น. ด้วยประสบการณ์โรแมนติกเช่นนี้เอง ที่อนุญาตให้อุปักษ์ณสงคราม ถูกใช้ในเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองและทางสังคม. อเมริกาประกาศสงครามกับยาเสพติด กับความยากจน กับการก่อการร้าย กับการเหยียดผิว กับโรคร้ายต่าง ๆ ไปจนถึงกับจดหมายขยะ (Lessig 2008: xiii-xiv).

1 รายงานวิชาสัมมนาภาคนุษยวิทยา 2 (ชาติพันธุ์นิตินออนไลน์) ภาควิชาการศึกษา 2/2552 หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาวิชา
มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อาจารย์ผู้สอน: ยุติ มุกดาวิจิตร)

2 อุปักษ์ณที่ใช้เข้าใจวัตถุศึกษาหนึ่ง หากพิจารณาจากผู้ใช้อาจพูดได้ว่ามีสองประเภท คือ 1) อุปักษ์ณที่ใช้ทำความเข้าใจวัตถุศึกษาจากวัฒนธรรม เป็นอุปักษ์ณที่ผู้คนในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ใช้ทำความเข้าใจประสบการณ์รอบตัว ซึ่งรวมถึงวัตถุศึกษาด้วย (แม้ตัวเขาจะไม่ได้ถือว่าเป็นวัตถุศึกษา หรือแม้ตัวเขาจะไม่ได้ตระหนักถึงการใช้อุปักษ์ณก็ตาม); และ 2) อุปักษ์ณที่สร้างวัตถุศึกษาขึ้นโดยผู้สังเกตการณ์จากวัฒนธรรม ในที่นี้คือนักวิชาการที่พยายามอธิบายวัตถุศึกษาด้วยอุปักษ์ณบางตัว ซึ่งอาจเป็นอุปักษ์ณคนละตัวกับที่ผู้คนในวัฒนธรรมนั้นใช้ ที่สุดอุปักษ์ณดังกล่าวได้ขบเน้นประเด็นบางอย่างของสิ่งที่เขาตั้งใจจะศึกษาขึ้นมาและขณะเดียวกันก็ได้ซ่อนประเด็นบางอย่างให้หายไป พูดอีกอย่างคือ เขาได้สร้างวัตถุศึกษาใหม่ขึ้นมา โดยถอดเอาบางแง่มุมของวัตถุที่ตั้งใจจะศึกษาออกมา (ไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม). อย่างไรก็ตาม อุปักษ์ณทั้งสองประเภทนี้โดยทฤษฎีอุปักษ์ณแล้วไม่ต่างกัน เพราะต่างก็พยายามจะเข้าใจขอบเขตความรู้ใหม่ด้วยการใช้มโนทัศน์จากขอบเขตความรู้ที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของทฤษฎีด้วยอุปักษ์ณ.

แต่ก็เช่นเดียวกับอุปสรรคอื่น ๆ อุปสรรค สงคราม ก็มี *สิ่งทอดตาม (entailments)* อันเลี่ยงไม่ได้ และสิ่งทอดตามนี้ได้ครอบและผลักดันนโยบายทางสังคม. เลชสิกอ้างถึงการอภิปรายโดย George Lakoff และ Mark Johnson ถึงปาฐกถา “moral equivalent of war” ของประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์:

มี “ศัตรู” ต่อ “ภัยต่อความมั่นคงของชาติ” ทำให้มีความต้องการที่จะ “กำหนดเป้าหมาย” “จัดระเบียบลำดับความสำคัญ” “สถาปนาสายการบังคับบัญชาใหม่” “ร่างยุทธศาสตร์ใหม่” “รวบรวมข่าวกรอง” “ระดมกำลัง” “บังคับการลงโทษ” “เรียกร้องให้เสียสละ” และอีกต่าง ๆ นานา. อุปสรรค สงคราม ชับเน้นความจริงบางประการ และปิดบังความจริงที่เหลือ. อุปสรรคไม่เพียงเป็นวิถีในการมองความจริง มันยังได้ออกใบอนุญาตไปสู่การเปลี่ยนแปลงนโยบาย และการดำเนินการทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ. การยอมรับอุปสรรคได้มอบฐานในทางเหตุผลให้กับการแทรกแซงบางอย่าง: มันมีศัตรูที่มีเจตนาร้ายจากต่างชาติภายนอก (วาดภาพโดยนักวาดการ์ตูนเป็นชาวอาหรับโปกหัว); เร็วแรงพละกำลังที่จำเป็นต้องทุ่มเทให้กับสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุด; ประชาชนต้องยอมเสียสละ; ถ้าเรารับมือกับการคุกคามดังกล่าวไม่ได้ เราก็จะไม่รอดชีวิต.

เลชสิกชี้ว่าสิ่งทอดตามนั้นมาจากความหมายโดยนัยที่ชัดเจนของ “การต่อสู้เพื่อความอยู่รอด”: การต่อสู้ดังกล่าวจะดำเนินอย่างไม่มีข้อจำกัด มันเป็นการชี้ขาดที่จะถล่มถึงสาเหตุ, การไม่เห็นพ้องกันเป็นการช่วยเหลือศัตรู เป็นการกบฏหรือโกล้เคียง, ชัยชนะคือผลลัพธ์เพียงอย่างเดียวที่ฝ่ายหนึ่งจะมุ่งหมายได้ อย่างน้อยก็ในที่แจ้ง, การประนีประนอมคือความพ่ายแพ้. ซึ่งโดยสรุปก็คือ เราไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากจะต้องสู้ และจะต้องทำทุกวิถีทางเพื่อที่จะชนะ ไม่ว่าจะต้องสูญเสียอะไรก็ตาม. แม้สิ่งทอดตามเหล่านี้ จะเข้าใจได้ในสถานการณ์อย่างสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งมีการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดจริง ๆ แต่สิ่งที่เลชสิกพยายามจะชี้ให้เห็นก็คือ มันอันตรายเพียงใดเมื่ออุปสรรค สงคราม ได้ถูกนำมาใช้ในบริบทอื่น ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วความอยู่รอดไม่ใช่เดิมพัน.

อุปสรรคเชิงมนทัศน์และสิ่งทอดตามเหล่านี้ไม่ได้ล่องลอยมาจากอากาศ แต่มาจากประสบการณ์ทางร่างกายของเราและการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว. ในบทกล่าวตามของหนังสือ *Metaphors We Live By*, Lakoff และ Johnson (2003: 254-255) อธิบายว่า อุปสรรคเชิงซ้อน (complex metaphor) นั้นพัฒนาขึ้นมาจาก *อุปสรรคพื้นฐาน (primary metaphor)* ซึ่งมีฐานอยู่บนประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเรา โดยมันได้เชื่อมโยงประสบการณ์ทางความรู้สึก-การเคลื่อนไหวของเรา เข้ากับขอบเขตความรู้ในการตัดสินใจของคุณค่าของเรา. Lakoff และ Johnson ยกตัวอย่างอุปสรรค ความรัก คือ ความอบอุ่น (Affection Is Warmth) ว่ามาจากประสบการณ์เริ่มแรกของเรา ที่ความรักนั้นสอดคล้องกับประสบการณ์ทางร่างกายที่ได้รับความอบอุ่นจากการถูกกอด, หรืออุปสรรค การเห็น คือ การรู้ (Seeing Is Knowing) ซึ่งสำหรับเด็กในตอนเริ่มแรกแล้ว “เห็น” มีความหมายตามอักษร คือเกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์เท่านั้น. ต่อมาจึงมีสถานการณ์ที่การเห็นกับการรู้นั้นรวมเข้าด้วยกัน เช่น ในเวลาที่เด็กพูดว่า “เห็นพ่อเข้ามา” การเห็นและการรู้นั้นเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน. จนหลังจากนั้นมันจึงชัดเจนว่ามีการใช้ “เห็น” ในเชิงอุปสรรค เช่น “เห็นที่ฉันทัดใหม่” ซึ่งเป็นเรื่องการรู้ ไม่ใช่การเห็นตามอักษร.

ไม่น่าแปลกใจถ้าผู้คนในต่างวัฒนธรรมจะมีประสบการณ์ครั้งแรกกับอินเทอร์เน็ตในสถานการณ์และบริบทต่างกัน หรือแม้จะเป็นสถานการณ์และบริบทเดียวกัน แต่ด้วยประสบการณ์ในชีวิตประจำวันซึ่งได้สร้างอุปสรรคพื้นฐานที่แตกต่างกัน ก็ได้นำไปสู่การใช้อุปสรรคเชิงซ้อนสำหรับอินเทอร์เน็ตที่อาจต่างกันไปตามวัฒนธรรม และนั่นหมายถึงสิ่งทอดตามที่ต่างกันไปด้วย.

หลายมโนทัศน์ “อินเทอร์เน็ต”

ยิ่งอินเทอร์เน็ตพัฒนามากขึ้นและแพร่หลายขึ้น มันก็ยิ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกสิ่งทุกอย่างที่เราพอจะจินตนาการถึงได้ และนั่นก็ทำให้เป็นไปได้ที่จะศึกษาอินเทอร์เน็ตจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสังคมวิทยา, กฎหมาย, วัฒนธรรมศึกษา, หรือวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์, ด้วยมุมมองต่าง ๆ กันไป เช่น มองอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่ทางสังคม เป็นความจริงเสมือน เป็นโลกอีกโลกหนึ่ง เป็นเครื่องมือสื่อสาร เป็นทางด่วนข้อมูล เป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ หรือเป็นห้องสมุดขนาดยักษ์. การศึกษาในหลายสาขาลากมุมมองนี้ทำให้นักศึกษาอินเทอร์เน็ตมีจำนวนมหาศาล และขณะเดียวกัน ด้วยความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของอินเทอร์เน็ต งานเหล่านั้นก็มักจะล้าสมัยไปเสียก่อนที่มันจะตีพิมพ์แล้วเสร็จ. ในภาวะสารสนเทศล้นเกิน (information overload) เช่นนี้ การทบทวนวรรณกรรมเหล่านั้นทั้งหมดย่อมเป็นไปได้. วิธีจัดการกับภาวะนี้ที่ Donald Case (2002 อ้างใน Cavanagh 2007: 3) พบในแวดวงวิชาการ ก็คือ นักวิชาการจะเลือกรับเฉพาะสารสนเทศที่ตนให้ความสำคัญในลำดับต้น ๆ แล้วโยนที่เหลือทิ้ง, ในการจัดลำดับความสำคัญนี้ นักวิชาการใช้การติดต่ออย่างลำลองในแวดวงเพื่อนฝูงและผู้ร่วมงาน, และสิ่งนี้ทำให้เกิดการแบ่งสาขาเฉพาะทาง. ยิ่งมีสารสนเทศมากขึ้น การแบ่งซอยสาขาเฉพาะทางก็ยิ่งมากตาม, และการแบ่งซอยนี้ยังกลับไปทำให้สารสนเทศล้นเกินมากขึ้น เนื่องจากมันทำให้เกิดช่องว่างมากขึ้นระหว่างสาขา. ช่องว่างที่ถ่างขึ้นนี้ ทำให้นักวิจัยในสาขาหนึ่งหรือแวดวงหนึ่งรู้ความเป็นไปของอีกสาขาอย่างจำกัด ทำให้บ่อยครั้งมีการศึกษาในเรื่องเดียวกันซ้ำกันจากมุมมองที่ต่างกัน. สิ่งนี้นำไปสู่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ Burnett และ Marshall ชี้ให้เห็นถึงความยากลำบากที่จะสรุปการศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตให้สอดคล้องและไม่ขัดแย้งกันเอง เนื่องจากแต่ละการศึกษาใช้วิธีต่างกัน ตั้งคำถามไม่เหมือนกัน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่พวกมันจะนำไปสู่ข้อสรุปที่แตกต่างอย่างมาก (2003: 65 อ้างใน Cavanagh 2007: 4).

การใช้วิธีศึกษาหรือตั้งคำถามต่างกัมนั้นโดยตัวมันเองไม่ใช่ปัญหา แต่ปัญหาอยู่ที่ตัววัตถุศึกษาในแต่ละการศึกษานั้นอาจไม่เหมือนกันเลย แม้ทุกการศึกษาจะเรียกมันว่า “อินเทอร์เน็ต” เหมือน ๆ กันก็ตาม. ความเข้าใจของเราเกี่ยวกับวัตถุศึกษานี้ ก็หมายถึงว่าเรารู้อะไรแล้วเกี่ยวกับวัตถุศึกษานั้น และนี่ส่งผลต่อการตั้งคำถามวิจัยด้วยในที่สุด. Cavanagh (2007) เสนอว่าในวรรณกรรมจำนวนมากเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต เราอาจแบ่งนิยามของอินเทอร์เน็ตได้เป็นสามประเภทหลัก คือ อินเทอร์เน็ตที่เป็นพื้นที่ทางสังคม, อินเทอร์เน็ตที่เป็นสื่อกลาง (medium), และ อินเทอร์เน็ตที่เป็นเทคโนโลยี โดยการแบ่งนี้เป็นการแบ่งทางทฤษฎีเท่านั้น ในทางปฏิบัติสำหรับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแล้ว อินเทอร์เน็ตอาจจะเป็นทั้งสามอย่างนี้พร้อม ๆ กัน หรือไม่เป็นเลยสักอย่างเลยก็ได้. ส่วน Dawn Nafus (2003: 189-190) อ้างถึงที่ Strathern วิเคราะห์วิธีที่เราสะสมบริบททางสังคมลงไปในเรื่องของ ว่าอินเทอร์เน็ตนั้นก็เหมือนกับสังคมคือมันทำตัวเป็นสนามทางสังคมพร้อม ๆ กับที่มันทำตัวเป็นวัตถุ. ปัญหาที่ Cavanagh ชี้ก็คือ ผู้ศึกษาเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะพูดถึงอินเทอร์เน็ตโดยใช้นิยามสามอย่างนี้สลับไปสลับมาอย่างอิสระ และมักจะไม่แจ้งให้ทราบด้วยว่ากำลังใช้นิยามไหนอยู่. สิ่งนี้คือปัญหา เนื่องจากมันทำให้อินเทอร์เน็ตในฐานะวัตถุศึกษาคลุมเครือไม่ชัดเจน และทำให้ลำบากที่จะจับงานศึกษาสองชิ้นขึ้นไปมาหาข้อสรุปร่วมกัน.

นิยามที่ Cavanagh และ Nafus เสนอ เป็นนิยามตามอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่ใช้ทำความเข้าใจอินเทอร์เน็ต. ดังที่เราได้เห็นไปข้างแล้ว การเลือกใช้อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์แต่ละอัน นำมาซึ่งสิ่งทอดตามอันเลี้ยงไม่ได้ต่าง ๆ และในขณะที่สิ่งทอดตามจำนวนหนึ่งได้ช่วยเราในการทำความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ สิ่งทอดตามอีกจำนวนหนึ่งก็ได้สร้างภาพจินตนาการที่ผิดไปจากสภาวะที่เกิดขึ้นจริง. ตัวอย่างที่ชัดเจนอันหนึ่งก็คือ อุปลักษณะ เครือข่าย ซึ่งเป็นอุปลักษณะอันหนึ่งที่นิยมใช้กล่าวถึงโครงสร้างของอินเทอร์เน็ตในทางทฤษฎีหรือทางอุดมการณ์ สิ่งทอดตามของอุปลักษณะนี้คือ การไม่มีศูนย์กลาง, กระจาย, ไม่มีลำดับชั้น, ความสัมพันธ์ที่สมมาตรระหว่างจุดสองจุด, จุด ๆ หนึ่งสามารถเข้าถึงได้จาก

จุดที่เหลือทั้งหมด, และ ความหลากหลายในเครือข่าย, ซึ่งสิ่งเหล่านี้สอดคล้องกับอุดมการณ์เสรีนิยมที่มาพร้อมกับอินเทอร์เน็ตตั้งแต่ยุคเริ่มแรก และยังมีอิทธิพลต่อการศึกษาอินเทอร์เน็ตอยู่จนถึงปัจจุบัน. แต่นักสารสนเทศศาสตร์ที่ศึกษาโครงสร้างพื้นฐานของอินเทอร์เน็ตกลับพบว่า ภาพเหล่านั้นไม่ตรงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับอินเทอร์เน็ต อย่างน้อยก็ในปัจจุบัน กล่าวคือ พวกเขาพบว่าเว็บไซต์ต่าง ๆ นั้นกระจุกตัวเป็นกลุ่มหรือ ‘ทวีป’ สี่ทวีปหลัก การเชื่อมโยงระหว่างเว็บไซต์ใหญ่กับเว็บไซต์เล็กเป็นไปในลักษณะอสมมาตร เว็บไซต์เล็ก ๆ จำนวนมากเชื่อมโยงไปหาเว็บไซต์ใหญ่ แต่เว็บไซต์ใหญ่จะเชื่อมกับเว็บไซต์ใหญ่ด้วยตัวเอง³ และอาจมีเว็บไซต์จำนวนถึง ¼ ของทั้งหมดที่เป็นเกาะเล็ก ๆ หลุดออกไปจากทวีปดังกล่าว ส่วนความหลากหลายนั้นอาจมีในระดับเครือข่ายแต่สุดท้ายแล้วทั้งหมดก็ต้องทำงานประสานกันด้วยมาตรฐานชุดหนึ่งอยู่ดี (Cavanagh 2007: 48-56). เช่นเดียวกัน ภาพจินตนาการความไม่มีลำดับชั้น ความเท่าเทียม ประชาธิปไตย และความเป็นอิสระในชุมชนอินเทอร์เน็ต ก็ถูกวิพากษ์ในหนังสือ *Cyberchiefs* โดย Mathieu O’Neil (2009). ภาพที่ถูกสืบทอดมาของอุปถัมภ์ เครือข่าย ชักนำไปคิดไปเองนี้ ทำให้มันเป็นไปได้ที่จะใช้ทฤษฎีว่าด้วยเครือข่ายมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในอินเทอร์เน็ตอย่างผิดฝาผิดตัว (Cavanagh 2007: 38-47).

อุปถัมภ์วัตถุ v อุปถัมภ์สาธารณูปโภค: ความต่างระหว่าง “อินเทอร์เน็ต” เดียวกัน

ในโครงการศึกษาพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ไอซีที) ในเมืองเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก Nafus ใช้เวลา 12 เดือนระหว่างปี ค.ศ. 2000-2001 ลงสนามทำงานชาติพันธุ์วรรณา โดยมีจุดประสงค์เพื่อหาว่าคนในท้องถิ่นใช้ไอซีทีอย่างไรในการทำมาหากินไอซีที. ด้วยวิธีสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมเป็นหลัก ร่วมกับการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถามบางส่วน Nafus บันทึกและวิเคราะห์การใช้ภาษาในบริบทสังคมของคนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ไอซีที. เขากล่าวว่าวิธีที่ใช้นั้นยืมมาจากวิธี “follow the metaphor” ในงาน *Ethnography in/of the world system* ของ Marcus (1995 อ้างใน Nafus 2003: 187) โดยใช้ไอซีทีเป็นจุดเริ่มต้น. เขาพบว่าอินเทอร์เน็ตสำหรับคนท้องถิ่นแล้ว เป็นเหมือน วัตถุ ซึ่งมีโน้ตชนแบบนั้นมาจากการที่มันไหลเวียนเช่นเดียวกับสินค้า. วิธีที่คนส่วนใหญ่เข้าถึงอินเทอร์เน็ตในเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ก็คือการซื้อบัตรของขวัญอินเทอร์เน็ต ในลักษณะเดียวกับบัตรเติมเงินโทรศัพท์มือถือ. สำหรับวัยรุ่นแล้ว พวกเขาจะซื้อมันก็ต่อเมื่อมีเงินเหลือเฟือพอ และไม่ได้เอาไปใช้ทำอย่างอื่น. การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็นเหมือนสินค้าตัวเลือกอย่างหนึ่ง ที่ใช้แล้วหมดไป และการบริโภคอินเทอร์เน็ตถูกเชื่อมโยงเข้ากับความฟุ่มเฟือย.

ความคิดเกี่ยวกับความจำเป็นในรัสเซียที่นั่นนั้นเชื่อมโยงกับอรรถประโยชน์/สาธารณูปโภค (utility) การเข้าถึงน้ำ ไฟฟ้า และโทรศัพท์ ได้อย่างถนัดหน้าตลอดเวลาถือเป็นสิทธิ ในขณะที่การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตนั้นไม่ใช่. คำว่า “ผู้ใช้” (user) ในภาษารัสเซียที่นั่นใช้คำว่า *portrebitel* ซึ่งแปลตามตัวได้ว่า ผู้ต้องการ มีความหมายถึงคนที่มีความต้องการ, คำนี้ใช้ได้กับสาธารณูปโภคเช่นน้ำและไฟฟ้า แต่ใช้ไม่ได้กับอินเทอร์เน็ต. เช่นเดียวกับคำว่า “มีประโยชน์” ซึ่งในภาษารัสเซียเชื่อมโยงกับร่างกายและสุขภาพ, ห้องอาบน้ำมีประโยชน์กว่าอินเทอร์เน็ต. เทคโนโลยีต่าง ๆ มักจะถูกอธิบายว่าเป็น “สิ่งอำนวยความสะดวกสบาย” มากกว่าจะ “มีประโยชน์”. อินเทอร์เน็ตในฐานะสิ่งของที่จะมีหรือไม่มีก็ได้ ถูกมองเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์.

อุปถัมภ์ อินเทอร์เน็ตคือวัตถุ ในบริบทของรัสเซียได้ทำให้ความสำคัญของประเด็นประโยชน์ใช้สอยลดลง และ

3 หรือกรณีภายในเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก หรือ ทวิตเตอร์ ก็มีความสัมพันธ์ทั้งแบบสมมาตรและอสมมาตรเช่นกัน. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้สองคนในเฟซบุ๊ก ถ้ามี จะเป็นความสัมพันธ์แบบสมมาตรหรือความสัมพันธ์ร่วมกันสองฝ่าย (mutual) คือต่างฝ่ายต่างก็เป็น ‘เพื่อน’ กัน ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้กับหน้าแฟน (Fan Page) เป็นความสัมพันธ์แบบอสมมาตรหรือความสัมพันธ์แบบทางเดียว ที่ผู้ใช้จะเป็น ‘แฟน’ ของหน้าแฟน แต่หน้าแฟนจะไม่เป็น ‘แฟน’ ของผู้ใช้. ส่วนกรณีทวิตเตอร์ ความสัมพันธ์ของผู้ใช้สองคน ถ้ามี สามารถเป็นได้ทั้งแบบร่วมกันสองฝ่าย คือต่างก็ ‘ตาม’ (follow) ข่าวสารซึ่งกันและกัน และแบบที่มีผู้ใช้รายหนึ่งตามข่าวผู้ใช้รายหนึ่ง แต่ผู้ใช้รายหลังไม่ได้ตามกลับ.

ส่งผลถึงนโยบายสาธารณะ มีส่วนทำให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตไม่ใช่ประเด็นทางการเมือง เพราะไม่ใช่สาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเข้าถึงโดยถ้วนหน้า (Nafus 2003: 194-196). สิ่งนี้ต่างจากกรณีสหรัฐอเมริกา ที่ Sally Wyatt พบว่าอินเทอร์เน็ตมีความเชื่อมโยงกับอุปถัมภ์สาธารณูปโภค ซึ่งนี้สามารถย้อนกลับไปได้ถึงอุปถัมภ์ การคำนวณ คือ สาธารณูปโภค (Computing Is Utility) เช่นเดียวกับไฟฟ้าและการคมนาคม.

Virginia Postrel โจมตีอุปถัมภ์วิศวกรรมและสาธารณูปโภคอย่าง “ทางด่วนสารสนเทศ” และ “สะพานเชื่อมไปสู่อนาคต” ที่นักการเมืองนิยมใช้ ว่ามีสิ่งทอดตามคือ มันเสนอแนะถึงการสนับสนุนเงินทุนจากรัฐบาล, คณะผู้เชี่ยวชาญ, และหน่วยราชการขนาดใหญ่. อนาคตของแผนอินเทอร์เน็ตลักษณะนี้ จะเป็นอนาคตที่ต้องคาดเดาได้และมีเอกภาพ. สะพานไปสู่อนาคตจึงไม่ได้เป็นเพียงสำนวนซ้ำ ๆ ซาก ๆ (cliché) แต่มันสะท้อนถึงระบอบผู้เชี่ยวชาญ (technocracy) (1998 อ้างใน Wyatt 2004: 251). อย่างไรก็ตาม ในคริสต์ทศวรรษ 1970 อุปถัมภ์สาธารณูปโภคเป็นที่แพร่หลายและมันได้ช่วยสร้างเครือข่ายที่รวดเร็วและวางใจได้ พร้อมกับส่งเสริมตัวแบบการควบคุมดูแลและวางข้อบังคับ ซึ่งเป็นเรื่องปกติสำหรับกิจการ “ผูกขาดโดยธรรมชาติ” ในสมัยนั้น. และอุปถัมภ์ ทางด่วน ที่ อัล กอร์ ใช้ใน “ทางด่วนสารสนเทศ” (Information Superhighway) ก็ได้นำไปสู่ นโยบายจำนวนมากเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศระดับชาติในรัฐบาลคลินตันสมัยแรก.

Wyatt ชี้ว่าตัวอุปถัมภ์เองนั้นประสบความสำเร็จมากกว่าตัวนโยบายเสียอีก เพราะมันสะท้อนค่านิยมสัญญาในเรื่องเสรีภาพและความสามารถในการเคลื่อนย้าย (mobility) ที่รถยนต์ได้มอบให้ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20. พุดอีกอย่างคือ มันเป็นอุปถัมภ์ที่เข้ากันได้ดีมากกับความผันในแบบคนอเมริกัน. ไม่ต่างกับการปฏิบัติทางการเมืองที่อ้างว่าจะนำมาซึ่งสิทธิถ้วนหน้า เช่น ในที่ดิน ในการศึกษา ในกระบวนการทางการเมือง และในวิธีการผลิต, การปฏิบัติสารสนเทศก็อ้างในสิทธิถ้วนหน้าเช่นเดียวกัน เช่น ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร.

ความรู้สึกเปลี่ยนแปลงอย่างตื่นเตนในลักษณะนี้ คือสิ่งที่ Nafus ไม่พบในเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก เขาวิเคราะห์ว่ามันน่าจะมาจากลักษณะที่คนท้องถิ่นมองอินเทอร์เน็ต รวมทั้งวัฒนธรรมหลังสังคมนิยมในเรื่องวัตถุด้วย. วัตถุข้าวของเครื่องใช้ในวัฒนธรรมหลังสังคมนิยมที่น้อยมากที่จะถูกมองเป็นชิ้นสมบูรณ์ไม่บุบสลาย วัตถุมักถูกมองเป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบเข้าด้วยกัน และแยกออกจากกันไปประกอบรวมกับชิ้นส่วนอื่นเป็นของชิ้นใหม่. เราสามารถพบเห็นชิ้นส่วนโทรศัพท์โบราณจากยุคโซเวียตถูกใช้ร่วมกับโมเด็มต่ออินเทอร์เน็ต. วัตถุในรัสเซียนั้นไม่ได้เก่าลงเพียงเพราะมีของที่ใหม่กว่าเข้ามา (Nafus 2003: 193). อีกทั้งในภาษาที่อธิบายกิจกรรมต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต เขาพบว่ามีอุปถัมภ์ อินเทอร์เน็ตคือสถานที่ ด้วย เช่น การอธิบายว่าอินเทอร์เน็ตคือห้องสมุดขนาดใหญ่ (น. 198-199) หรือการเล่าประสบการณ์ในห้องแชต ว่าเหมือนนั่งอยู่ที่โต๊ะกินข้าวหรือไนต์คลับ ที่ซึ่งได้พูดคุยกับคนคุ้นเคยหรือรู้จักคนใหม่ ๆ (น. 199-200). แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ถูกอธิบายในฐานะที่มันเป็นสิ่งใหม่ถอดด้ามหรือสิ่งแยกออกไปจากโลกเดิม แต่ในฐานะที่มันเป็นสิ่งที่ต่อขยายเพิ่มเติมไปจากประสบการณ์เดิมที่พวกเขาทำมาช้านานอยู่แล้ว. Nafus ใช้คำว่า *additive subjectivity* สำหรับ ‘อัตลักษณ์’ ของชาวรัสเซีย เทียบกับ *transformative identity* ของชาวตะวันตก. เมื่อ *subjectivity* นั้นถูกมองเป็นกระบวนการที่เพิ่มเติมเข้าไปเรื่อย ๆ และไม่มีอัตลักษณ์ที่หยุดนิ่ง การแปรสภาพอย่างการปฏิวัติจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นไม่ได้.

อุปถัมภ์สารสนเทศในพื้นที่ทางสังคม: การเลือกและการลืมนประเด็นสาธารณะ

การมองว่าอินเทอร์เน็ตหรือไซเบอร์สเปซเป็น พื้นที่ แบบหนึ่ง ทำให้ Noah D. Zatz (1998) สามารถจับเอา First Amendment ของรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ว่าด้วยเรื่องเสรีภาพในการพูดและเสรีภาพในการชุมนุมในพื้นที่

สาธารณะมาใช้กับไซเบอร์สเปซ. เขาเทียบไซเบอร์สเปซเป็นดัง เมือง ที่มีดีกรีมบ้านช่องห้างร้าน หรือ “สถานที่” (places) ซึ่งนำไปสู่การพูดถึง “สถานที่ในช่วงระหว่าง” (places in between). เขายกตัวอย่างต่าง ๆ เช่น ถนนทางเท้า และสวนสาธารณะ ที่พลเมืองสามารถจับกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ พร้อม ๆ กับที่มันเป็นช่องทางในการเข้าถึงสถานที่อื่น ๆ พร้อมกับนำเสนอว่า “สถานที่ในช่วงระหว่าง” นี้ เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมประชาธิปไตยอเมริกัน. ในบริบทของกฎหมายสหรัฐอเมริกา การอ้างอิง First Amendment ได้ทำให้ฐานข้อเสนอที่ Zatz จะเสนอต่อไปหนักแน่นมากขึ้น ด้วยสิทธิตาม First Amendment นี้เป็นที่รู้จักและยอมรับเป็นการทั่วไปในหลักการ. อุปถัมภ์ ทางเท้า ที่ทำงานร่วมกับอุปถัมภ์ เมือง นี้ ชับแน่นประเด็นการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะให้มีความสำคัญขึ้น และนำไปสู่ข้อเสนอยุทธศาสตร์ของเขา ที่เสนอให้มีที่ลานสำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยสาธารณะ (public forum) โดยอ้างกลับไปยังรัฐธรรมนูญของสหรัฐที่ระบุให้ “รัฐบาลต้องสร้างลานสาธารณะเพื่อที่เปิดให้มีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ” ด้วยการใช้อุปถัมภ์ อินเทอร์เน็ตคือพื้นที่ Zatz ได้กรอบให้รัฐธรรมนูญสหรัฐรองรับลานสาธารณะบนอินเทอร์เน็ตด้วย.

ในประเด็นอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่และข้อมูลข่าวสาร *ความเป็นส่วนตัว* เป็นประเด็นแกนกลางสำคัญอันหนึ่งในการถกเถียงเรื่องการกำกับดูแลอินเทอร์เน็ต. Daniel J. Solove (2001) อภิปรายโดยละเอียดถึงปัญหาของอุปถัมภ์ พี่เบิ้ม (Big Brother) จากนวนิยาย *หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่* โดย จอร์จ ออร์เวลล์ ซึ่งเขากล่าวว่ากระบวนการนี้ในรูปแบบดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการพัฒนากฎหมายความเป็นส่วนตัวในสหรัฐอเมริกา. ด้วยอุปถัมภ์ พี่เบิ้ม นั้นการรุกล้ำความเป็นส่วนตัว หมายถึงการเผยให้เห็นโลกที่ปิดบังซ่อนเร้นของคน ๆ หนึ่ง ด้วยการถ้ามองเผ่าสังเกตไปในพื้นที่ส่วนตัว และเปิดโปงข้อมูลปกปิด. อุปถัมภ์ พี่เบิ้ม ชับแน่นประเด็นการละเมิดความเป็นส่วนตัว การติดตามเฝ้ามอง แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะข้อมูลซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นข้อมูลปกปิด ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นปัญหาหลักในยุคสารสนเทศ. Solove เสนอว่าอุปถัมภ์ที่เหมาะสมในการจับประเด็นข้อมูลส่วนบุคคล คืออุปถัมภ์ คดีความ (The Trial) จากเรื่องสั้นชื่อเดียวกัน โดย ฟรานซ์ คาฟกา⁴. การทำความเข้าใจประเด็นความเป็นส่วนตัวด้วยอุปถัมภ์ คดีความ จะทำให้เราพบว่าปัญหานั้นคือ ความไม่มีอำนาจในการควบคุมหรือมีส่วนตัดสินใจใด ๆ ในการเก็บและใช้ข้อมูล ซึ่งเป็นปัญหาที่กฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคลในกลุ่มประเทศยุโรป (OECD) ได้ให้ความสำคัญ ต่างจากกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่ไม่ได้ให้ความสำคัญ.

ในรอบทศวรรษที่ผ่านมา ข้อมูลการจับจ่ายใช้สอย ธุรกิจการเงิน ธุรกิจประจำวัน ฯลฯ จำนวนมหาศาลถูกบันทึกไว้ในฐานข้อมูล ข้อมูลรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ที่ครั้งหนึ่งเคยถูกจดไว้ในกระดาษที่จะค่อย ๆ เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ปัจจุบันมันถูกเก็บไว้ตลอดกาลในรูปแบบดิจิทัล. บริษัทต่าง ๆ สร้างฐานข้อมูลขนาดมหึมาที่ประกอบด้วยข้อมูลทางจิตวิทยา สีมัว เพศ งานอดิเรก รายได้ และการใช้จ่ายของปัจเจกบุคคล. มันเป็นไปได้มากขึ้นทุกทีที่จะสร้างชีวประวัติของคน ๆ หนึ่งขึ้นมาจากข้อมูลดิจิทัลเหล่านี้. สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ทำโดยรัฐ แต่โดยเอกชน. “สังคมดิสโทเปียในแบบออร์เวลล์นั้น ถูกครอบงำโดยรัฐส่วนกลาง เขาไม่เคยคาดเดาถึงความสำคัญของลัทธิบริโภคนิยมแบบไม่รวมศูนย์ที่อาจถูกใช้เพื่อการควบคุมทางสังคม” (David Lyon, อ้างใน Solove 2001:1396). ข้อถกเถียงนี้ นำมาสู่การปรับอุปถัมภ์ พี่เบิ้ม มาเป็นอุปถัมภ์ พี่รอง (Little Brothers) สำหรับกลุ่มเอกชน แต่ Solove แย้งว่าแม้อุปถัมภ์ พี่เบิ้ม พี่รอง จะมีประสิทธิภาพในการจับประเด็นปัญหาความเป็นส่วนตัวจำนวนหนึ่ง แต่มันก็ล้มเหลวในการจับมิติที่สำคัญที่สุดของปัญหาฐานข้อมูล นั่นคือ ธรรมชาติของความสัมพันธ์ของเรากับองค์กรทั้งสาธารณะและเอกชน.

ในยุคสมัยใหม่ ชีวิตของเราเกือบทั้งหมดถูกควบคุมโดยสถาบันระบบระเบียบแบบราชการ (bureaucratic institutions) ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร ความบันเทิง การรักษาพยาบาล การงาน การศึกษา การเดินทาง และวัฒนธรรม สถาบันเหล่านี้วางโครงสร้างชีวิตของเรา และเสรีภาพของเรานั้นเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ของเรากับมัน

4 Franz Kafka, 'Der Prozeß'. 'คดีความ', แปลไทยโดย ดวงพร พงษ์โสภณวิจิตร, สนพ.สามัญชน.

ฐานข้อมูลนั้นเปลี่ยนวิธีที่กระบวนการระบบประเมินและตัดสินใจสิ่งที่มีผลกับชีวิตเรา และมันยิ่งทำให้อำนาจที่เดิมก็ไม่เท่าเทียมกันอยู่แล้วในความสัมพันธ์ระหว่างเรากับสถาบัน ยิ่งไม่เท่าเทียมกันหนักขึ้นไปอีก สุดท้ายแล้วมันกระทบต่อศักดิ์ศรีและเสรีภาพแห่งความเป็นมนุษย์ของเรา. นี่คือนิติแกนกลางของปัญหาความเป็นส่วนตัวของฐานข้อมูล และมันจะเข้าใจได้ดีที่สุดด้วยอุปถัมภ์ของคอป้า.

ฐานข้อมูลภาคสาธารณะของสหรัฐอเมริกา นั้น เก็บข้อมูลละเอียดมากขึ้นเรื่อย ๆ. เมื่อตอนรัฐบาลสหพันธ์ ทำสำมะโนประชากรครั้งแรกในปี 1790 นั้น มีคำถามเพียง 4 ข้อ. สำมะโนในครั้งต่อ ๆ มา มีคำถามเพิ่มขึ้น จนในปี 1860 มีถึง 142 คำถาม. ในปี 1890 เมื่อสำมะโนมีคำถามเกี่ยวกับโรคระบาด ความพิการ และการเงิน สื่อมวลชนได้คัดค้านอย่างรุนแรง และนำไปสู่กฎหมายที่เข้มงวดขึ้นเรื่องการปกป้องความลับของข้อมูลสำมะโน. การขยายตัวของเครือข่ายระบบระเบียบราชการ ในทศวรรษ 1930, 40, และ 50 ทำให้เกิดการเก็บข้อมูลของปัจเจกบุคคลจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น ระบบประกันสังคม ที่กำหนดเลข 9 หลักให้กับพลเมืองแต่ละคน และบังคับให้บันทึกข้อมูลจำนวนมากมายของบุคคลผู้มีงานทำ.

ฐานข้อมูลภาคสาธารณะนั้นขยายตัวขึ้นด้วยแรกผลึกทางอำนาจหน้าที่ที่ต้องควบคุมกำกับเรื่องต่าง ๆ ที่มากขึ้น. ในขณะที่ฐานข้อมูลภาคเอกชนขยายตัวขึ้นตามการแข่งขันด้านการตลาดและการโฆษณา. ในช่วงก่อนจะมีแคมเปญโฆษณาระดับชาติ พ่อค้ากับลูกค้ามีความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างกัน พ่อค้าอาศัยในท้องถิ่นเดียวกับลูกค้า และรู้ว่าลูกค้าคือใคร ต้องการอะไร การตลาดจึงเกิดขึ้นในท้องถิ่น การตลาดแบบทั่วประเทศซึ่งเติบโตเต็มที่ในศตวรรษที่ 20 ได้เปลี่ยนแปลงธรรมชาติการขาย จากการชักชวนหนึ่งต่อหนึ่ง ไปเป็นการโฆษณาระดับใหญ่ที่ออกแบบมาสำหรับผู้บริโภคที่ไม่มีชื่อไม่มีหน้า. แต่การโฆษณาแบบนี้ใช้เงินเยอะเกินไปเมื่อเทียบกับกลุ่มเป้าหมายที่มันจะหาเจอ. การตลาดแบบเจาะเป้าหมาย (targeted marketing) จึงเกิดขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลบุคคลจำนวนมากให้บริษัทการตลาดได้ตัดสินใจว่า จะลงโฆษณาลงในทีวีช่องไหนหรือนิตยสารฉบับไหน. ฐานข้อมูลบุคคลสำหรับการตลาดและการโฆษณาเกิดขึ้นในเวลาสั้น. ในท้ายที่สุดข้อมูลส่วนบุคคลจะถูกเก็บรวบรวมจากฐานข้อมูลทั้งสองประเภท ซึ่งฐานข้อมูลภาคสาธารณะจำนวนหนึ่งนั้นเปิดเผยสู่สาธารณะตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ นำมารวมเข้าด้วยกัน จับคู่ประมวลผล จัดหมวดหมู่ตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ รายได้ รสนิยม และพฤติกรรมผู้บริโภค. ข้อมูลเหล่านี้ถูกซื้อขาย แลกเปลี่ยน ทำซ้ำ ประมวลผล เปลี่ยนรูปต่าง ๆ นานา โดยบุคคลเจ้าของข้อมูลไม่รับรู้หรือรับรู้แต่ไม่มีอำนาจที่จะควบคุมอะไรได้.

ในเรื่อง *คดีความ*, โยเซฟ คา ตื่นขึ้นมาและพบกับคนเต็มไปหมดในห้องของเขา เขาถูกแจ้งให้ทราบว่าเขาถูกจับกุม เนื่องจากได้กระทำความผิดร้ายแรงอย่างหนึ่ง ซึ่งโยเซฟเองก็ไม่รู้ว่าเป็นอะไร เจ้าหน้าที่และคนที่เกี่ยวข้องกับคดีทั้งหมดก็ไม่ไม่มีใครตอบคำถามของโยเซฟได้. โยเซฟพยายามสืบเสาะถามไถ่ข้อมูลเกี่ยวกับคดีของเขาจากคนที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แต่ข้อมูลที่เขาได้รับแต่ละครั้งก็เป็นเพียงการตอบไปตามหน้าที่ของระบบราชการ และไม่ได้ทำให้เขาเข้าใจอะไรมากขึ้นเลย. เขาพยายามติดตามความคืบหน้าของคดี แต่ก็ไม่เป็นผล. เรื่องราวผ่านไปเช่นนี้ จนกระทั่งในที่สุดหนึ่งปีหลังจากนั้นก็มีคนพาตัวเขาไปประหารชีวิต. ทุกอย่างอยู่เหนือความควบคุมของเขา และอันที่จริงก็อยู่นอกเหนือความควบคุมของเจ้าหน้าที่ด้วย. เราอาจกล่าวได้ว่า สำหรับเจ้าหน้าที่ราชการแล้ว มันไม่มีมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อที่ชื่อ โยเซฟ คา จะมีก็เพียงบุคคลที่ชื่อ โยเซฟ คา ที่ปรากฏอยู่ในระบบเท่านั้น. หน้าที่ของพวกเขาที่มีเพียงจัดการเอกสารและระเบียบให้เรียบร้อยตามกระบวนการ ไม่มากหรือน้อยไปกว่านี้.

Solove ชี้ให้เห็นว่าประเด็นปัญหาจากฐานข้อมูล นอกไปจากการเก็บและใช้ข้อมูลบุคคลโดยเจ้าของควบคุมไม่ได้แล้ว, การใช้ระบบข้อมูลบุคคลซึ่งอาจจะผิดพลาดหรือไม่ครบถ้วนในฐานข้อมูล อย่างไม่ตระหนักและไม่ใส่ใจ โดยระบบแบบราชการเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตเรา ก็ยังส่งผลต่อชีวิตของเราได้อย่างใหญ่หลวงด้วย และสิ่งนี้คือสิ่งที่อุปถัมภ์ พีเบ้ม ได้ละเลยไป แต่ *คดีความ* ได้ขบเน้นมันออกมา (น. 1421). ผ่านการอธิบายด้วยอุปถัมภ์ *คดีความ*

Solove ได้แสดงต่อให้เห็นว่า ด้วยความเข้าใจใหม่เรื่องอำนาจในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนี้ เราจำเป็นต้องทบทวนกฎหมายความเป็นส่วนตัวที่มีอยู่เดิม ในประเด็น 1) เมื่อใดที่รัฐบาลจะสามารถเปิดเผยข้อมูลบุคคลสู่สาธารณะได้; 2) ความจำเป็นในการออกจากตัวแบบที่ว่าความเป็นส่วนตัวคือความลับ (privacy-as-secrecy); 3) การมีตัวเลือกที่เพียงพอในการจะอนุญาตให้ใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ไม่ใช่แค่ปิดหมุดกับเปิดหมุด; 4) การเปิดเผยข้อมูลที่สามารถนำไปเดาเป็นรหัสผ่านได้สู่สาธารณะ เช่น เลขประกันสังคม หรือ สกุลดิมของแม่ (น. 1456-1461).

สำหรับตัว Solove เองแล้ว เป็นไปได้ว่า เขาอาจมองเห็นและเข้าใจประเด็นปัญหาฐานข้อมูลนี้ในตอนเริ่มแรก โดยไม่ได้ใช้อุปถัมภ์จากนวนิยาย *คดีความ*. อย่างไรก็ตามความสำคัญของอุปถัมภ์ที่เขาชี้ให้เห็นคือ เราจำเป็นต้องมีภาษาที่ใช้เพื่อให้สาธารณะได้เข้าใจปัญหานี้ร่วมกัน. การหยิบยืมอุปถัมภ์จากนวนิยายที่ค่อนข้างแพร่หลายในแวดวงก็จะช่วยให้เรามีภาษาในการสื่อสาร เห็น และเข้าใจปัญหานี้ร่วมกันได้ (น. 1419). คำแนะนำนี้คล้ายกับที่ Wyatt (2004:249) พุดเอาไว้เมื่อตอนที่เขาอธิบายอุปถัมภ์เกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต ว่าเราควรอ่านนวนิยายไซเบอร์พังก์ เพราะมันเป็นแหล่งของอุปถัมภ์ที่ผู้กระทำการทางสังคมสามารถนำไปใช้ได้ และการที่เราจะเข้าใจมุมมองของผู้กระทำการทางสังคม เราก็จำเป็นต้องเข้าใจอุปถัมภ์ที่เขาใช้.

อินเทอร์เน็ตคือห้องสมุด?: อุปถัมภ์เพื่อการสื่อสาร

อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยเพื่อหาหนทางที่เหมาะสมสำหรับการให้การศึกษาเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นข้อมูลแก่นักศึกษา T.G. McFadden (2001) พบว่า บางทีจากใช้อุปถัมภ์ใกล้ตัวอย่าง สถานที่ หรือ ห้องสมุดเพื่ออธิบายอินเทอร์เน็ต ก็อาจไม่เหมาะสมเท่าไรนัก เนื่องจากสิ่งทอดตามของอุปถัมภ์เหล่านั้นไปกันไม่ได้กับการเรียนการสอนเรื่องการใช้สารสนเทศ โดยเขาใช้คำว่า “*sort-trespassing*” เพื่อแสดงถึงการที่มโนทัศน์ในต่างประเภทถูกนำมาเทียบเคียงกันอย่างผิดพลาดและเข้ากันไม่ได้ (category mistake) (น. 96-97).

T.G. McFadden เล่าประสบการณ์จากการสอนเทคโนโลยีห้องสมุดและเว็ลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web - WWW) ให้แก่นักศึกษา ซึ่งเขาพบว่าสิ่งที่นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนมาจากโรงเรียนมัธยมก็คือการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีและฮาร์ดแวร์ต่าง ๆ แต่ไม่ใช่กระบวนการทางความคิดที่จำเป็นสำหรับการใช้และการประเมินข้อมูลข่าวสาร. การพูดถึงอินเทอร์เน็ตในฐานะสิ่งของ เช่น ทางหลวง สถานที่ ห้องสมุด ฐานข้อมูล ดัชนีค้นคำ หรือ สารานุกรม นำไปสู่ความเข้าใจผิดสำคัญบางอย่างเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้นข้อมูล. การใช้อุปถัมภ์ ดัชนี กับเว็บค้นหา (search engine) นั้น นำไปสู่สิ่งทอดตาม, ซึ่งติดตามมาจากดัชนีของหนังสือ วารสาร และห้องสมุด, ว่า: 1) คำเรียกในดัชนีนั้น ถูกเลือกมาอย่างดีแล้วเพื่ออธิบายเอกสารเป้าหมาย; และ 2) เอกสารต่าง ๆ ถูกคัดสรรมาแล้วเพื่อบรรจุเข้าในฐานข้อมูลของเว็บค้นหา. ผู้ใช้หนังสือ วารสาร และห้องสมุด สามารถสันนิษฐานได้ว่าเงื่อนไขทั้งสองอย่างข้างต้นนั้น จะช่วยให้เขาพบข้อมูลที่ค้นได้. อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นจริงสำหรับเว็ลด์ไวด์เว็บ (น. 97-98).

Gilster (1997 อ้างใน McFadden 2001:100-102) เสนอว่าอุปถัมภ์ที่น่าจะใช้ได้ดีสำหรับอินเทอร์เน็ต ในบริบทของการอ่านออกเขียนได้ทางดิจิทัล (digital literacy) ก็คือ ระบบปฏิบัติการ (operating system)⁵ ซึ่งยังเป็นมโนทัศน์ที่นักศึกษามีความคุ้นเคยอยู่แล้วด้วย. ระบบปฏิบัติการโดยตัวมันเองไม่ใช่ทั้งตัวโปรแกรมประยุกต์หรือข้อมูล อย่างไรก็ตาม มันเชื่อมโยงสิ่งเหล่านั้นเข้าด้วยกันสำหรับผู้ใช้งานหนึ่ง ณ เวลานั้น ที่เครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่ง สิ่งทอดตามที่สำคัญของระบบปฏิบัติการคือ การที่มันไม่ได้เป็นที่เก็บข้อมูล มันจัดการการประมวลผลและเตรียมสภาพ

5 ซอฟต์แวร์ที่จัดการทรัพยากรต่าง ๆ ของเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ซอฟต์แวร์แอปพลิเคชันอื่น ๆ ทำงานได้ ตัวอย่างเช่น Windows, Mac OS X, Linux

แวดล้อมในการทำงานขึ้นมา แต่มันไม่ได้เลือกข้อมูลและโปรแกรมให้, ผู้ใช้ต้องเป็นผู้เลือกเอง เพื่อจะทำงานบางอย่าง ในสภาพแวดล้อมนั้น. ระบบปฏิบัติการอาจจะจัดเตรียมตลิ่งให้ผู้ใช้ได้ แต่ไม่ได้ประกันว่าจะมีข้อมูลอะไรที่เป็น ประโยชน์แก่ผู้ใช้ สิ่งนั้นเป็นปัญหาของตัวผู้ใช้ที่จะต้องจัดการเอง. McFadden คิดว่าอุปถัมภ์เช่นนี้ เป็นอุปถัมภ์ที่ เหมาะสำหรับนำไปใช้ในการเรียนการสอน.

เมื่อพิจารณากรณีศึกษาของ McFadden เราพบได้ว่าการเลือกอุปถัมภ์สำหรับการสื่อสารนั้นมีข้อพิจารณา หลายประการ เช่น 1) อุปถัมภ์นั้นเน้นประเด็นที่เราต้องการได้ไหม; 2) สิ่งทอดตามของอุปถัมภ์นั้นไปกันได้กับ เรื่องอื่น ๆ ที่เราต้องการสื่อสารไหม – ข้อพิจารณาที่ (1) และ (2) นี้มาควบคู่กัน เช่น อุปถัมภ์ อินเทอร์เน็ตคือห้อง สมุด อาจเน้นประเด็นการค้นข้อมูลได้ แต่สิ่งทอดตามของมันขัดแย้งกับประเด็นความถูกต้องน่าเชื่อถือของข้อมูล; และ 3) อุปถัมภ์นั้นเป็นที่คุ้นเคยของกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารหรือไม่ เช่นกรณีนี้คือนักศึกษามหาวิทยาลัยที่อ่าน หนังสือ เข้าห้องสมุด และมีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน, หรือกรณีของ Solove ที่ใช้อุปถัมภ์ พี่เบิ้ม และ คดี ความ จากนวนิยายที่มีชื่อเสียงในโลกภาษาอังกฤษ, หรือกรณีของ Zatz ที่ใช้อุปถัมภ์ พื้นที่สาธารณะ เพื่ออ้างอิง First Amendment ซึ่งเป็นข้อกฎหมายที่รู้จักกันแพร่หลายในแวดวงกฎหมายและนโยบายสาธารณะซึ่งเป็นเป้าหมาย ของเขา (บทความของ Zatz ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการกฎหมาย Harvard Journal of Law & Technology)

สรุป: ข้อเสนอเพื่อไทยออนไลน์ศึกษาและการเคลื่อนไหวทางสังคม

รายงานชิ้นนี้แสดงตัวอย่างการศึกษาอินเทอร์เน็ตในบริบทสังคม ผ่านการศึกษาภาษาที่เชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ต ซึ่ง ภาษานี้ปรากฏอยู่ทั้งในวัฒนธรรม ตัวบทกฎหมาย นโยบายสาธารณะ หลักสูตรการเรียนการสอน.

ประเด็นอภิปรายสำคัญเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตนั้น ไม่แตกต่างนักจากประเด็นอภิปรายเกี่ยวกับการเมืองที่ Lakoff และ Johnson (2003: 236-237) ยกตัวอย่างในบทที่ 30 “Understanding” ท้ายเล่มหนังสือ *Metaphors We Live By* คือต่างก็มีสองประเด็นหลัก คือ เสรีภาพ และ เศรษฐกิจ: ในขณะที่สื่อสารมวลชน ผู้นิยมเสรีภาพ รวมไปถึงผู้ สนับสนุนซอฟต์แวร์เสรี มองเห็นเสรีภาพและความเป็นไปได้ที่จะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีข้อจำกัดน้อยลงด้วย อินเทอร์เน็ต, นักธุรกิจ นักเศรษฐศาสตร์ นักพัฒนาต่าง ๆ ก็มองอินเทอร์เน็ตเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจ เป็นสะพานไปสู่อนาคต. เหมือนกับอุปถัมภ์ทุกตัว อุปถัมภ์ในทางการเมืองและเศรษฐกิจนั้นซ่อนแง่มุม บางอย่างเอาไว้. Lakoff & Johnson ยกตัวอย่างถึงอุปถัมภ์ แรงงาน คือ ทรัพยากร ว่า มันได้ซ่อนธรรมชาติของ ทรัพยากรเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีเศรษฐกิจทุนนิยมหรือสังคมนิยม สถิติแรงงานต่าง ๆ ไม่ได้แยกความแตกต่างของ แรงงานราคาถูกหรือแรงงานที่ถูกละเมิดสิทธิ. โดยจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม การคิดถึงแรงงานในฐานะทรัพยากรลักษณะนี้ คือการลดทอนความเป็นมนุษย์อยู่ในที่, ไม่ต่างกับอุปถัมภ์ ประชาชน คือ ระเบียบ ในระบบราชการของ *คดีความ*.

การศึกษาและวางนโยบายกำกับดูแลอินเทอร์เน็ตผ่านการศึกษาทางสถิติเพียงอย่างเดียว จึงมีปัญหาใน ลักษณะเดียวกัน. การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในบางวัฒนธรรม เป็น ทรัพยากรที่ใช้อย่างร่วมกัน ดังกรณีของเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก ที่อินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์หนึ่งเครื่องนั้นถูกส่งผ่านและใช้อย่างร่วมกันหลายคนในกลุ่มญาติมิตร หรือกรณีของทรินิแดดที่คนจำนวนมากใช้อินเทอร์เน็ตในร้านเน็ต. เช่นนี้แล้ว สถิติจำนวนบัญชีผู้สมัครบริการอินเทอร์เน็ต ในวัฒนธรรมที่ การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็น ทรัพยากรส่วนตัว กับในวัฒนธรรมที่การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเป็น ทรัพยากรที่ใช้อย่างร่วมกัน ย่อม มีความหมายที่แตกต่างกัน และไม่สามารถใช้แทนจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างตรงไปตรงมา.

แน่นอนว่า หากเราสนับสนุนแนวคิดอุปถัมภ์อินเทอร์เน็ต มันไม่มีอะไรที่เราจะคิดถึงโดยไม่ใช้อุปถัมภ์ได้ แต่นั่น ไม่ได้หมายความว่า เราจำเป็นต้องใช้อุปถัมภ์เดียวสำหรับการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง. การเสนอให้ลองคิดเรื่อง ที่ ศึกษาด้วยอุปถัมภ์ตัวอื่น เป็นเพียงการลองปฏิเสธอุปถัมภ์ตัวเดิม แต่ไม่ใช่การปฏิเสธแนวคิดเรื่องอุปถัมภ์. เช่น

เกี่ยวกับการเสนอตัวชีวิตทางสถิติตัวอื่น ที่ไม่ใช่การปฏิเสธวิธีทางสถิติ แต่ตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของตัวชีวิตที่ถูกใช้ ว่ามันได้ซ่อนประเด็นอะไรเอาไว้ไม่ให้เราได้เห็นบ้าง ว่าตัวชีวิตตัวเดียวหรือกลุ่มเดียวนั้น จะเป็นสากลและใช้ชีวิตเรื่อง ๆ หนึ่งได้ข้ามภาษาข้ามวัฒนธรรมข้ามลักษณะสังคมจริงหรือ? การศึกษาอุปถัมภ์ได้ช่วยเราในการทบทวนถึงวัตถุประสงค์และวิธีศึกษาเรื่องต่าง ๆ ของเรา.

เมื่อเทียบเคียงกรณีสถิติหรือวิธีศึกษาเชิงปริมาณ, มันคือการทบทวนว่า เมื่อใดที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งถึงจะถูกนับ เช่น เมื่อใดที่ 0 จะขยับเป็น 1, เมื่อใดที่ 1 จะขยับเป็น 2, และต่อไป ซึ่งที่สุดแล้วคือการพยายามเตือนถึงการเลือกและการลืมนของตัวชีวิต. พุดอีกอย่างก็คือ มันพยายามจะทำให้เห็นว่า เมื่อพิจารณาจากสิ่งที่อุปถัมภ์ของตัวชีวิตพบและพร่องอะไรคือ *วัตถุประสงค์* ที่วิธีทางสถิตินั้น ๆ ศึกษา, ไม่ใช่ อ้างว่าศึกษา.

ในขณะที่เดียวกัน มันก็นำไปสู่การทบทวน *วิธีศึกษา* อีกด้วย ว่าวิธีศึกษานั้นเลือกและลืมนอะไร. ในกรณีวิธีทางสถิติ อุปถัมภ์ที่มันใช้คิดถึงวัตถุประสงค์ คือ “X คือ สิ่งที่น่านับได้” หรือ “X คือ สิ่งที่น่านับ” ดังนั้นโดยตัววิธีศึกษาเอง ก็ได้ซ่อนเอาสิ่งที่น่านับไม่ได้หรือไม่ถูกนับเอาไว้. ในกรณีการศึกษาความเป็นส่วนตัว อุปถัมภ์ พี่เบิ้ม จากนวนิยายหนึ่ง-เก้า-แปด-สี่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิธีศึกษาในแวดวงกฎหมายในสหรัฐอเมริกา ก็ได้ซ่อนหรือทำให้ไม่เห็นประเด็นความไร้อำนาจในการควบคุมข้อมูลส่วนตัวของบุคคล ดังที่งานของ Solove (2001) ได้พยายามชี้ให้เห็น.

การไม่รับเอาวัตถุประสงค์โดยไม่ตั้งคำถามใด ๆ เลย เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาประเด็นข้ามวัฒนธรรม ดังเช่นกรณีของอินเทอร์เน็ตที่มีพื้นที่พาดผ่านพื้นที่วัฒนธรรมหลายลักษณะ. การถือเอา “อินเทอร์เน็ต” เป็นวัตถุประสงค์ที่หยุดนิ่งตายตัว เป็นสากลเหมือนกันหมดในทุกวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องที่เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นไปไม่ได้. การกล่าวเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าเราไม่สามารถศึกษาหรือเปรียบเทียบ “อินเทอร์เน็ต” ได้เลย แต่เป็นความพยายามให้ตระหนักถึงข้อจำกัดของวัตถุประสงค์และวิธีศึกษา เพื่อควบคุมการศึกษา การเปรียบเทียบ การกล่าวอ้าง หรือการสรุปการศึกษา ไม่ให้เกินไปจากข้อจำกัดดังกล่าว หรือหลีกเลี่ยงการเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ข้ามประเภท. การพิจารณามโนทัศน์ “อินเทอร์เน็ต” ในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ผ่านวิธีการทางมานุษยวิทยาภาษาดังที่ Nafus (2003) ได้ทำ ก่อนจะดำเนินการศึกษาลงไปในรายละเอียด จึงเป็นวิธีหนึ่งที่ผู้สนใจศึกษาประเด็นอินเทอร์เน็ตกับสังคมควรพิจารณา.

สำหรับการสื่อสารเพื่อการเคลื่อนไหวทางสังคม ที่มีกลุ่มเป้าหมายคือมวลชนจำนวนมาก การเลือกใช้อุปถัมภ์เพื่อการสื่อสารที่จะเข้ากับวัฒนธรรมของมวลชนเป้าหมาย ยิ่งเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต้องใส่ใจ. การรณรงค์ในประเด็นอินเทอร์เน็ตกับสังคมในประเทศไทย ในช่วงประมาณสองปีที่ผ่านมา โดยเครือข่ายพลเมืองเน็ต⁶ ร่วมกับเครือข่ายนักสิทธิมนุษยชน นักวิชาการ นักสื่อสารมวลชน และผู้สนใจอีกจำนวนหนึ่ง มีการใช้อุปถัมภ์ เช่น พี่เบิ้ม ดังกรณีศึกษาของ Solove เพื่อสื่อสารในประเด็นความเป็นส่วนตัว. ปัญหาก็คือ ที่ผ่านมายังไม่เคยมีการสำรวจหรือพิจารณาว่าอุปถัมภ์เหล่านี้ทำงานได้ดีเพียงใด-มโนทัศน์จากนวนิยาย หนึ่ง-เก้า-แปด-สี่ หรือวรรณกรรมที่ถูกอ้างอิงอื่น ๆ เช่น First Amendment แพร่หลายเพียงพอนในสังคมไทยใหม่ที่อุปถัมภ์เหล่านั้นจะทำงานได้, สิ่งทอดตามของมันไปกันได้กับมโนทัศน์ถึงประเด็นนั้น ๆ ในสังคมไทยใหม่, หรือมีอุปถัมภ์อื่นใหม่ที่อาจทำงานได้ดีกว่า. สิ่งเหล่านี้คือจุดที่ถูกละเลยไปในการสื่อสาร โดยมันอาจถูกมองข้ามไปเนื่องจากคณะทำงานคุ้นเคยกับวรรณกรรมที่ใช้อ้างอิงเหล่านั้นและอยู่ในแวดวงที่คุ้นเคยกับวรรณกรรมเหล่านั้นด้วย จนที่กักไปเองว่ามวลชนเป้าหมายทั้งหมดก็จะเข้าใจอุปถัมภ์เหล่านี้ด้วย. การพิจารณาเลือกอุปถัมภ์ดังที่เสนอใน Zatz (1998), McFadden (2001), Solove (2001), และ Wyatt (2004) เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ของการรณรงค์เช่นการเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะ จึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้.

เอกสารอ้างอิง

- Cavanagh, Allison. (2007) *Sociology in the Age of the Internet*. Maidenhead: McGraw-Hill/Open University Press.
- Lakoff, George., and Johnson, Mark. (1980) [2003] *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lessig, Lawrence. (2008) *Remix: Making Art and Commerce Thrive in the Hybrid Economy*. London: Bloomsbury Academic.
- McFadden, T. G. (2001) Understanding the Internet: Model, Metaphor, and Analogy. *Library Trends*, Vol. 50, No. 1, pp. 87-109.
- Nafus, Dawn. (2003) The Aesthetics of the Internet in St. Petersburg: Why Metaphor Matters. *The Communication Review*, Vol. 6, No. 3, pp. 185-212.
- O'Neil, Mathieu. (2009) *Cyberchiefs: Autonomy and Authority in Online Tribes*. New York: Pluto Press.
- Solove, Daniel J. (2001) Privacy and Power: Computer Databases and Metaphors for Information Privacy. *Stanford Law Review*, Vol. 53, No. 6 (Jul., 2001), pp. 1393-1462.
- Wyatt, Sally. (2004) Danger! Metaphors at Work in Economics, Geophysiology, and the Internet. *Science, Technology, & Human Values*, Vol. 29 No. 2, Spring 2004, pp. 242-261.
- Zatz, Noah D. (1998) Sidewalks in Cyberspace: Making Space for Public Forums in the Electronic Environment. *Harvard Journal of Law & Technology*, Vol. 12, No. 1, pp. 149-240.